

เทศน์เช้า วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๔

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม ฟังธรรมนะ ฟังธรรมเพื่อเตือนสติเรา เวลาเขาปลุกต้นไม้กันเห็นไหม เขาว่าปลุกที่ไหนก็ได้ แต่ถ้าเราไม่มีที่มือมีทางจะปลุกเราจะปลุกกันที่ไหน เวลาถนนหนทางมันเสียหายนะ เขาปลุกต้นไม้กันกลางถนนเพื่อประท้วงกัน เราจะปลุกต้นไม้โพธิ์ในหัวใจสักต้นหนึ่งนั่นมันแสนยาก เราพยายามจะทำตัวเราให้เป็นคนดีเห็นไหม

เขาปลุกต้นไม้กันนะ เขาต้องดูแลรักษา การดูแลรักษานะ แล้วต้นไม้เห็นไหม เราปลุกต้นไม้ของเราต้นหนึ่ง แล้วเราก็รดด้วยน้ำร้อน รดด้วยสิ่งที่เป็นสารพิษให้มัน แต่ถ้าเราปลุกต้นไม้ ไม่มีใครเขาเอาน้ำร้อนไปรดต้นไม้หรอก เขาเอาแต่น้ำเย็นให้ไหม เขาใส่ปุ๋ยพรวนดินมัน เพื่อให้ต้นไม้มันงอกงามขึ้นมา แล้วถ้าต้นไม้มันงอกงามขึ้นมา เขาจะใช้ประโยชน์กับต้นไม้ นั่น ถ้าเป็นต้นไม้เนื้อแข็งก็เพื่อจะใช้ร่มเงาของมัน แล้วต่อไปในอนาคตต้นไม้มันก็จะประโยชน์กับเราได้ด้วย ใช้ปลูกบ้านสร้างเรือนได้ทุกอย่างเลย

หัวใจของเราเหมือนกัน ถ้าเราจะทำคุณงามความดีของเรา ต้นหัวใจของเรา ต้นหัวใจของเรา ต้นโพธิ์ ต้นโพธิ์ในหัวใจ โพธิ์คือปัญญา ถ้าปัญญาจะเกิดขึ้นมาเห็นไหม เราจะปลุกหัวใจเราขึ้นมาให้มันเป็นที่ยึดเหนี่ยวเป็นสุขของเรา มันจะเป็นที่ยึดเหนี่ยวเป็นสุขของเราก่อนนะ เราไม่เดือดเนื้อร้อนใจ เราจะมีความเป็นอยู่เป็นสุขของเราก่อน

คุณครูบาอาจารย์ของท่านอยู่ที่ไหนก็มีความสุข ท่านจะช่วยเหลือเจือจานคนอื่นได้นะ หัวใจเรามีแต่ความเร่าร้อน เราจะไปเจือจานใคร เราจะต้องปลุกต้นไม้ในหัวใจเราให้ได้ก่อน ในหัวใจเราจะปลุกโพธิ์ ปลุกต้นไม้มันแสนยาก

เวลาต้นไม้เขาปลุกกันข้างนอกเห็นไหม เวลาคนพาลนะ เขาปลุกต้นไม้ไว้ริมรั้ว แล้วต้นไม้มันก็ออกหน่อไปเรื่อยๆ ให้ไหม มันก็รุกที่เขาออกไปเรื่อยๆ มันจะเอาที่เขาจะเทคนิคการจะเอาที่เขา เขาจะปลุกต้นไม้เอาไว้ริมรั้ว แล้วมันจะงอกออกไปเรื่อยๆ แล้วมันจะได้อะไรขึ้นมาล่ะ มันเป็นพาลเห็นไหม มันเพราะอะไร เพราะต้องการจะเอาของ

เขา แต่ถ้ำของเราละ เราจะปลุกในที่ของเรา ถึงจะปลุกกริมรั้ว ถึงจะเอาความร่มเย็นเป็นสุข ถ้ามั่นไปในที่ที่เขา เขาจะตัดกิ่งจะเลาะกิ่งของเรา เพื่อไม่ให้ไปเป็นความเดือดร้อนของใคร

ใจของเราก็เหมือนกัน หัวใจของเราละ หลวงตาท่านสอนประจำ”ให้ดูใจเรา ให้ดู ในเรา” ใจเรามั่นขาดตกบกพร่องไหม ถ้ามั่นขาดตกบกพร่องนะ สิ่งนั้นเวลาโลกธรรม ๘ มา มันไหวตามไปหมดเลย

แต่ถ้าใจเราไม่บกพร่องนะ มันจะลมแรงมาขนาดไหน มันจะมาขนาดไหนนะ เรา จะไม่ไหวไปกับมัน ถ้าเราไม่ไหวไปกับมันเห็นไหม แต่โลกมันมีไหม..มี

ธรรมะเก่าแก่ณะ โลกธรรม ๘ เป็นธรรมะเก่าแก่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้ มันมีมาอยู่โดยดั้งเดิม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เป็นองค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้นมา เวลาเขาไม่ถูกใจเขาจ้างคนมาค้า เขาจ้างคนมาว่า เราก็ กราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยความเคารพบูชาของเรา วัฒนธรรมประเพณี ชาวพุทธเราวางไว้ในสังคัมเห็นไหม เพื่อให้เราอยู่ร่มเย็นเป็นสุข

แม้แต่คนมีการเสียดละ อยู่ในศีลในธรรม สังคัมก็ไม่เอารัดเอาเปรียบกันนะ เราก็ อยู่ของเราได้ แต่นี่มันเป็นเรื่องจริงไหมละ มันไม่เป็นจริงเพราะอะไร เพราะใจของคนมันเป็น แบบนั้น คนมีกิเลสหนา กิเลสหยาบ กิเลสบางต่างๆ กันไป แต่ถ้าคนมีความนึกคิด คนมี หิริโอตตัปปะนะ คนมีความละเอียดใจ แล้วทำอะไรมันละเอียด มันขอกใจ มันทำไม่ลง มันทำไปไม่ได้หรืออก มันละเอียดใจ

แต่ใจของคนมันมีไหมละ ถ้าใจของคนมันมีหิริโอตตัปปะ มันมีความละเอียด มี อะไรต่างๆ มันทำไม่ได้ แต่ถ้าคนมันไม่มีของมัน มันหยาบกร้านของมัน มันก็ทำของมัน ไป นี่เห็นไหม โลกธรรม ๘ เวลามันมีของมัน ในโลกมันอยู่แล้วมันต้องซัดสาดเราเป็นประจำ มันต้องซัดสาดเราอยู่แน่นอน มากหรือน้อย

เวลาเราบวชใหม่ๆ นะ เวลาเราทุกข์เรายากนะ เราจะเอาธรรมขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้ามาชโลมใจ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเตือนประจำนะ “ถ้าพวก เธอโดนโลกธรรม ๘ อย่าหวั่นไหว อย่าเสียใจ ให้ดูเรา”

ท่านบอกเลยนะ “ในโลภธรรม ๘ นี้ ใครจะโดนแรงเท่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มี” เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา เวลาเผยแผ่ธรรมขึ้นมา แล้วลัทธิต่างๆ มันต่อต้าน มันต้องหาเหตุหาเรื่องของมัน โดยธรรมดา ใครจะโดนโลภธรรมเสียดทานเท่ากับสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มี นี่พูดในธรรมนะ

ในพระไตรปิฎกพูดไว้อย่างนั้นตลอด เวลาสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาท่านเทศน์ว่าการ ท่านจะให้กำลังใจพวกเรา “ถ้าใครโดนโลภธรรม ๘ ใครโดนสิ่งต่างๆ เสียดสินินทา ให้ดูเราเป็นตัวอย่าง” ให้ดูองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดนมากกว่าเราเยอะนัก

ทำคุณงามความดีไป ทำดีแล้วมันดีของใคร ถ้าดีของโลกเห็นใหม่ โลกเขาก็ดีของเขายู้อย่างนั้น ตักดวงกันไปว่าคนดีเป็นของเขา แล้วถ้าไปบอกเขาวานรสวรรค์มี เขาหัวเราะเอาอีกด้วยนะ “จะไปตกรนกรหรือ ถ้าตกรนกรก็ช่วยเอาผมขึ้นที” เขาเสียดสินินทาอีกต่างหาก เพราะใจเขาไม่เชื่อ

แต่ถ้าวันไหนใจเขาเชื่อนะ หลวงตาท่านพูดประจำ มีลูกศิษย์ของท่านคนหนึ่งเมื่อก่อนใครมาชวนไปวัดนะ ท่านบอกนะ พอชวนไปวัดนะจิตใจมันต่อต้าน มันคิดจะทำร้ายเขาเลยนะ แต่พอถึงเวลาแล้วเขาพัฒนาตัวเองจนจิตใจเขาเป็นธรรม จนหลวงตาท่านไปสร้างวัดที่น้ำตกพลิว จะมาอยู่ประจำนะ เวลาหลวงตามาท่านจะไปเฝ้าหลวงตาเลย แล้วท่านพูดให้หลวงตาฟังว่า “ใจของคนมันแปลก แต่ก่อนเขามาชวนไปวัด คิดจะฆ่าเขานะ หว่าเขาเหยียดหยาม”

นี่เพราะใจมันต่อต้าน แต่พอสุดท้ายใจมันไปนะ ไปนอนวัดนอนวานะ ไปภวนากับหลวงตานะ แต่เวลาพูดออกมาเห็นใหม่ คนคนเดียวเวลามันเปลี่ยนแปลง มันเปลี่ยนแปลงได้ขนาดนั้นนะ แต่ถ้ามันไม่เปลี่ยนแปลง เขามาชวนไปวัด มันหาว่าเขาถั่นแก๊ง เขาดูถูกเรานะ แต่พอจิตใจมันเปลี่ยนขึ้นมาเขาไปอยู่วัดเอง เขาพูดเอง เขาเห็นโทษในใจของเขา

โทษในใจของเรา เวลามันโทษเห็นใหม่ แล้วถ้ามันเปลี่ยนแปลง มันเปลี่ยนแปลง แต่ถ้าจิตใจเรายังไม่เปลี่ยนแปลง เราก็จะต่อต้านไปอย่างนี้ แต่ถ้าจิตใจเราเปลี่ยนแปลง มัน

เห็นโทษนะ มันเห็นโทษของมันเห็นใหม่ จะปลุกตื่นโพธิ์แต่ละต้นมันแสนยาก ต้นไม้ทางโลกเขาจะปลุกกัน เขาปลุกแล้วเขาก็ต้องดูแลของเขา

ไอนี้จะปลุกโพธิ์ ปลุกปัญญาในหัวใจของคนนี้มันแสนยาก คำว่า “แสนยาก” เห็นใหม่ เวลาเราพูดถึงหลวงปู่่มั่น หลวงปู่่มั่นท่านจะพูดประจำ “ให้หมูกณะ ให้พระภิกษุภิกษุมา การแก้จิตมันแก้ยากนะ ถ้าตอนนี้ภิกษุภิกษุมาผู้เฒ่าจะแก้วะ ถ้าผู้เฒ่าไม่อยู่แก้ยากนะ ถ้าผู้เฒ่าไม่อยู่ใครจะแก้”

...ดูบๆ คล่าๆ เอาแต่สารพินยหายอดใส่ต้นไม้ พอใครจะภิกษุภิกษุมาเป็นขึ้นมาที่พากัน ออกนอกกลุ่มนอกลทาง มันจะพากัน ไปไหน คนไม่เป็นใครจะพา ใครจะนำ ใครจะดูแล

แต่ถ้าคนมันเป็นขึ้นมา มันรู้ขึ้นมาว่ามันจะอย่างไร เวลาเขาปลุกต้นไม้กันจากข้างนอก เขาต้องมีดิน มีน้ำ อะไรต่างๆ ให้พร้อมของเขา ถ้าปลุกหัวใจมันไม่มีสติขึ้นมา มันจะปลุกกันที่ไหน ถ้าไม่มีสติมันขึ้นมามันจะหาพื้นที่มันที่ไหน ถ้าไม่มีสติขึ้นมามันก็เป็นอาการของใจ มีแต่ความคิดไปทั้งหมดเลย

พอมีสติขึ้นมามันก็มีสถานที่แล้ว เพราะมีสติมันก็มีคำบริกรรม มันก็มีสถานที่ขึ้นมา มีหัวใจขึ้นมา ถ้ามันไม่มีสติมันมีแต่ปารกชฎนะ มันมีแต่เสื่อหมอบ มันมีแต่สัตว์ร้าย มันมีแต่งูเห่า งูจงอาง อยู่ในนั้นหมดเลย มันคอยจิก คอยจิก ในหัวใจเรา แล้วพอเราเจ็บขึ้นมา “ทำไมเป็นอย่างนี้ ทำไมเป็นอย่างนี้” แต่เวลามีสติขึ้นมาไม่ดูเล่นมัน

เราจะปลุกของเรา เริ่มต้นดูแลของเรา เราจะต้องตัดปารกชฎนั้นให้มันโล่งเตียนไม่ให้สัตว์ไม่ให้ภัยร้ายมันมาอยู่ในหัวใจของเราได้ ถ้าไม่ให้สัตว์ร้ายมันมาอยู่ในหัวใจของเราได้นะ พุทโธๆๆๆ พอจิตมันสงบมันโล่งเตียนหมดเลย มันมีความสงบ มันมีความพอใจ มันมีความสุขใจ ไม่มีสิ่งใดจะมาอยู่ในหัวใจเราได้เลย มันต้องปรับต้องถางของเรา

มันต้องปรับต้องถางของเราขึ้นมาเพื่ออะไร ก็เพื่อประโยชน์กับเรา ไม่อย่างนั้นมันจกมันกัดเรานะ ถ้ามันจกมันกัดเราก็เจ็บปวดช้ำที่หนึ่ง แล้วเราก็รักษากันไป ถ้าโลกเขาโดนงูก กัด เขาต้องตายไป แต่ถ้ามันเป็นหัวใจเห็นใหม่ มันไม่ตาย มันไม่ตายนะ หัวใจนี้บีบบีบสีฟ้าขนาดไหนมันก็ไม่เคยตาย เวลาทุกซักร้อนขนาดไหน เดี่ยวมันก็ฟื้นขึ้นมา เวลามีความสุขขนาดไหน เดี่ยวมันก็จางไป

นี่โลกธรรม ๘ มันมีของมัน มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ เป็นธรรมชาติของมัน แต่ถ้าเราจะทำของเรา เราจะปลูกปัญญาของเรา เวลาทำบุญกุศลนะเป็นเรื่องหนึ่ง เวลาจะภาวนาขึ้นมา พุทโธๆ เพื่อให้จิตมันมีสติปัญญาขึ้นมา ถ้ามีสติปัญญาขึ้นมาเราจะไม่เป็นเหยื่อใคร เราจะไม่เป็นเหยื่อใคร เราจะทำของเรา เราจะมีปัญญาของเรา เราจะทำเพื่อประโยชน์กับเรา

เวลาถ้ามันยืนตัวขึ้นมาได้ มันจะสร้างเนื้อสร้างตัวได้นะ มันไม่ต้องอาศัยใครมากนัก แต่เริ่มต้นเราต้องอาศัยครูบาอาจารย์ ถ้าเราไม่อาศัยครูบาอาจารย์เลยนะ มันเข้าข้างตัวเองทั้งนั้น เวลาทำสิ่งใดไปก็ว่าสิ่งนั้นเป็นประโยชน์ สิ่งนั้นเป็นประโยชน์ เหมือนเด็กๆ เลยเห็นไหม เด็กน้อยหยิบจับสิ่งใดได้ มันก็จับใส่ปาก อะไรจะกินได้ไม่ได้มันไม่รู้ นะ มันใส่ปากไปหมดคนนะ พ่อแม่ต้องคอยดูแลมันนะ

จิตเวลามันพัฒนาขึ้นมาใหม่ๆ มันจะไปรู้อะไร พอไปเจอสิ่งใดเข้ามันก็ตื่นตื่น โอ้อโฮๆ ไปหมดเลยนะ โอ้อโฮๆ มันก็เป็นของใหม่ นะ มันเป็นของเพิ่งจะเจอเท่านั้นเอง แต่เวลามันพิจารณาเข้าไป มันภาวนาเข้าไปนะ มันจะมีของมันเข้าไปเรื่อยๆ เราปลูกหัวใจของเรา เรารักษาหัวใจของเรา เพื่อประโยชน์กับเรา หัวใจของเราเราต้องดูแล

เวลาบุญกุศลเราก็ทำของเรา ธรรมเห็นใหม่ คบบัณฑิต เวลาไปวัดไปวา คนที่ไปทำบุญกุศลจะคบบัณฑิต แล้วในปัจจุบันนี้ไปวัดไปวามันเป็นอย่างไบบ้างละ เราต้องตั้งสติของเรา เราจะทำเพื่อประโยชน์กับเรา ประโยชน์กับเรานะ ไม่มีสิ่งใดหรอก โลกนี้มันร้อนอยู่อย่างนี้ ถ้าเราไม่ดับร้อนในหัวใจของเราแล้วใครจะดับให้

เราก็บอกว่า เราทำบุญกุศล บุญกุศลนั้นต้องให้ผลกับเรา นี่เห็นไหม ผู้ใดมีศีลมีธรรม ธรรมะย่อมคุ้มครอง คุ้มครองจริงๆ ถ้ามีศีล ๕ ขึ้นมาเห็นใหม่ เราไม่เบียดเบียนไม่ทำลายใคร เรารักษาตัวของเรา ใครมันจะทำลายเรา ถ้ามันจะทำลายเรามันก็กรรมเก่า ถ้ามีศีลมีธรรมขึ้นมามันคุ้มครองดูแลเรานะ การคุ้มครองดูแลเราโดยธรรม

แต่ที่เราไปเห็นเป็นปาฏิหาริย์ต่างๆ มันต้องเกิดปาฏิหาริย์ ปาฏิหาริย์ต่างๆ มันจะเกิดขึ้นมาถ้าเราสร้างบุญญาธิการมา เวลาเรามีปัญญาขึ้นมาเห็นใหม่ บางคนเห็นใหม่มีปัญญา ถ้ามีปัญญาเราจะมีจุดยืนของเรา มีสิ่งใดขึ้นมาเราใช้ปัญญาเรากรองก่อนว่าสิ่งนั้นมันถูกหรือผิด

ถ้าคิดเราไม่ไปตามเขา แต่ถ้าถูกเราส่งเสริมๆ เราจะส่งเสริมสิ่งที่ดีงามนะ ถ้าเราส่งเสริมที่ดีงามเห็นใหม่ เราส่งเสริมเขาบารมีมันเกิดตรงนี้ บางคนว่าไม่มีบารมีๆ ก็เราไม่ทำอะไรมันจะมีบารมีได้อย่างไร คนจะมีบารมีเห็นใหม่ คุณการเสียสละดี คุณกัสมเด็จ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ เสียสละมาตลอด แล้วเวลามันได้มา ตรัสรู้เป็นองค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว

พระก็แล้วแต่นะ เราไม่เคยปฏิบัติคะ เวลาเราปฏิบัติกันทุกคนอยากพบหลวงปู่ มันมาก เพราะหลวงปู่มันเป็นผู้ที่จะสั่งสอน เป็นผู้ที่จะชักนำเราได้ เวลาพระปฏิบัติ ปฏิบัติใครได้คุณธรรมขนาดไหนก็อยากไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาก ใคร ปฏิบัติขนาดไหนก็อยากไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปกราบไปไหว้เพื่อ ความสุขใจความเจริญ ได้ชมบารมีธรรมของท่าน

นี่ก็เหมือนกัน คำว่า “บารมี” ถ้าเราไม่ได้ทำขึ้นมา มันจะมีได้อย่างไร บารมีมันอยู่ที่เราทำ แล้วบารมีเห็นใหม่ มันอยู่ที่ตัวบารมี คนไม่มีบารมีสร้างแต่ภาพ การสร้างภาพ นั้นนะมันต่อหน้าลับหลังมันคนละเรื่องกัน ต่อหน้าเขาก็ว่าอย่างหนึ่ง ลับหลังเขาก็ว่า อย่างหนึ่ง

ถ้าคนมีบารมีนะ ไม่เห็นหน้ากันเขาก็เชื่อถือศรัทธา เขาก็เคารพของเขา ไม่ต้อง เห็นหน้ากัน เพราะสิ่งนี้มันเป็นอำนาจวาสนา บารมีความเชื่อมั่นเกิดขึ้นมา ฉะนั้นเรา เสียสละเราทำของเราเพื่อบารมีของเรา พอมันเกิดบารมีมันก็มีภาระ ใจมีกำลัง พอใจมี กำลัง คนเห็นใหม่ คุณดี ทำไมคนอยู่ป่า อยู่เฉยๆ ทำไมเขาอยู่ของเขาได้ เราอยู่ในเมืองคน มหาศาล ทำไมเราอยู่ของเราไม่ได้ละ ทำไมเราเหงาเราหว่าหว่าละ ทำไมคนเขาอยู่ในป่า เขาร่วมเย็นเป็นสุขของเขาละ ทำไมใจของเขามีหลักมีฐาน

นี่ใจถ้าใจเขาเข้มแข็ง เขาปลุกโพธิในใจของเขา เราจะปลุกโพธิในใจของเรานะ มันจะลำบากยากเย็นแสนเข็ญขนาดไหนมันก็เรื่องหนึ่ง อำนาจวาสนาของคนไม่ เหมือนกัน แต่ถ้าเราฉลาดนะ เรามีสติเรามีปัญญา เราลดน้ำพรวนดินสิ่งที่ดีงามให้กับ หัวใจของเรา เราอย่าไปเอาสารพิษ อย่าไปเอาสิ่งต่างๆ เข้ามาในหัวใจของเรา อย่าเอา สารพิษ แต่เวลาเราเทศน์ว่าการทำไมเราพูดรุนแรง

คำว่า “พูดรุนแรง” เตือนเท่านั้น! เตือนเท่านั้น! เห็นไหม เวลาหลวงตาท่านเทศน์ที่วัดนะ ท่านบอกว่า ท่านไม่ได้ว่าคนฟังนะ ท่านว่านุ่น ฟังโจงริมนี้เห็นไหม เพราะอะไร เพราะเวลาใครฟังเอาถึงสิ่งนี้ ที่ตกลงมาในใจของตัว มันจะเป็นความเจ็บปวดแสบร้อน

แต่ถ้าเราเตือนสตินะ ครูบาอาจารย์ท่านไม่ได้ว่าใคร ท่านว่ากิเลสในหัวใจทุกคนที่มันมี ทั้งกิเลสในหัวใจผู้พูดด้วย มันสะท้อนกันไปหมด ถ้าใครมีสิ่งนั้นเห็นไหม น้ำนั้นถ้ามันสกปรกมันก็คือสกปรก น้ำนั้นถ้ามันสะอาดมันก็คือสะอาด ฉะนั้นเวลาธรรมะก็คือความสกปรกและความสะอาด

กุศล-อกุศล ถ้ากุศลคือความสะอาดความดีงาม อกุศลเป็นความชั่ว เราต้องแบ่งแยกคัดแยกเอาสิ่งอกุศลออกไป สิ่งนั้นเราไม่คิดเห็นไหม เพื่อประโยชน์กับเรา เพื่อดวงใจของเรา นี้เพื่อการกระทำนะ

ฉะนั้นเวลาเราจะสร้างอำนาจวาสนาบารมีของเรา เราจะต้องพยายามตั้งสติ แล้วพูดของเรา ตั้งใจของเราขึ้นมา แล้วใจเรามีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมาแล้วสิ่งนั้นเป็นเรื่องข้างนอก แล้วผู้ที่มีบารมี ผู้ที่มีสังขารจะแก้ไขสิ่งนั้นได้ ไม่อย่างนั้นไม่มีใครแก้สิ่งนั้นได้ ตื่นว้าวตื่นควายเป็นอย่างหนึ่ง ตื่นมนุษย์นั้นอีกอย่างหนึ่ง มนุษย์เวลามันตื่นแล้วเอากันไม่อยู่นะ

แต่ถ้าใครมีบารมีนะ พูดเตือนแล้วจะเอาอยู่ แล้วเอาเป็นประโยชน์กับสังคมได้ ฉะนั้นเราต้องสร้างอำนาจวาสนาบารมีของเราขึ้นมาเพื่อประโยชน์กับเราก่อน แล้วจะเป็นประโยชน์กับสังคม เอวัง